

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/130/2021
Identifikačné číslo spisu: 7817204182
Dátum vydania rozhodnutia: 29.09.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:7817204182.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Prima banky Slovensko, a.s., so sídlom v Žiline, Hodžova 11, IČO: 31 575 951, proti žalovanej V. F., bývajúcej v H., H. XX, o zaplatenie zmluvného úroku, vedenom na Okresnom súde Rožňava pod sp. zn. 12Csp/81/2017, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 18. júna 2020 sp. zn. 2CoCsp/41/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 18. júna 2020 sp. zn. 2CoCsp/41/2020 v spojení s jeho opravnými uzneseniami zo 16. novembra 2020 č. k. 2CoCsp/41/2020-233 a 26. novembra 2020 č. k. 2CoCsp/41/2020-243 v potvrdzujúcej časti zamietajúceho výroku v prevyšujúcej časti v rozsahu o zaplatenie zmluvného úroku 17,9% ročne zo sumy 2.448,07 eur od 17.3.2017 do zaplatenia a v časti trov konania a rozsudok Okresného súdu Rožňava zo 20. februára 2020 č. k. 12Csp/81/2017-136 v zamietajúcej časti vo veci samej o zaplatenie zmluvného úroku 17,9% ročne zo sumy 2.448,07 eur od 17.3.2017 do zaplatenia a v časti trov konania zrušuje a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Rožňava na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Rožňava (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 20. februára 2020 č. k. 12Csp/81/2017-136 (druhom v poradí) zamietol žalobu žalobcu vo zvyšnej časti (t. j. v nevyhovenej časti po predchádzajúcom čiastočnom priznaní uplatnenej pohľadávky žalobcu rozsudkom prvým v poradí) a rozhodol o náhrade trov prvoinštančného a odvolacieho konania.

1.1. Z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že úverová zmluva, z ktorej vznikla pohľadávka nespĺňa zákonom požadované náležitosti, keď v zmluve sa nachádza nezrovnalosť v podobe celkovej ceny úveru, ktorá v sebe nezahŕňa výšku poistenia, čím je zmluva v podstatných náležitostiach neúplná a nepresná, a preto ju súd považuje s ohľadom na § 11 ods. 1 Zákona o spotrebiteľských úveroch za bezúročnú a bez poplatkov, bez ďalšieho nároku na plnenie (úrokov a iných poplatkov), keďže vyčerpanú istinu už žalovaná zaplatila, resp. bola zaviazaná zaplatiť.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 18. júna 2020 sp. zn. 2CoCsp/41/2020 v spojení s opravným uznesením zo 16. novembra 2020 č. k. 2CoCsp/41/2020-233 a opravným uznesením zo 26. novembra 2020 č. k. 2CoCsp/41/2020-243 zmenil rozsudok v napadnutom výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti tak, že zaviazal žalovanú zaplatiť žalobkyni sumu 715,35 eur s úrokom z omeškania vo výške 5% ročne zo sumy 715,35 Eur od 17. marca 2017 do zaplataenia, kapitalizovaný úrok z úveru do času predčasného zosplatenia v sume 140,58 eur, úrok z omeškania vo výške 1,86 eur, nezaplatené poplatky za poistenie vo výške 3,74 eur všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku a v prevyšujúcej časti zamietajúceho výroku tento potvrdil a žalobkyni priznal proti žalovanej nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

2.1. Odvolací súd zhodnotil, že súd prvej inštalencie po vykonaní dokazovania dospel k nesprávnemu právnemu záveru, pokiaľ posúdil spotrebiteľský úver ako bezúročný a bez poplatkov. Podľa jeho názoru do celkových nákladov spojených so spotrebiteľským úverom patria aj náklady na poistné (doplnkové služby) jedine v prípade, ak spotrebiteľ musí navyše uzavrieť zmluvu o poistení úveru (o poskytnutí doplnkovej služby), aby získal spotrebiteľský úver alebo aby ho získal za ponúkaných podmienok, teda ak poskytnutie úveru bolo poistením úveru podmienené. Ak je však uzavretie poistnej zmluvy fakultatívne a spotrebiteľ na túto službu pristúpi dobrovoľne, hodnota poistného nevstupuje (nezapočítava sa) do celkových nákladov spotrebiteľa spojených so spotrebiteľským úverom. Pokiaľ preto súd prvej inštalencie z vykonaného dokazovania vyvodil záver, že z dôvodu nezahrnutia nákladov poistného do výpočtu RPMN, hodnota RPMN deklarovaná v zmluve je neúplná, nezodpovedajúca skutočnému stavu veci (uviedla sa hodnota nižšia než aká bola v skutočnosti) a bola takto uvádzaná v neprospech spotrebiteľa, s týmto záverom sa odvolací súd nestotožňuje. Žalovaná ako spotrebiteľ mala možnosť uzavrieť zmluvu o úvere aj bez poistenia, na poistenie úveru pristúpila dobrovoľne a poskytnutie úveru ním nebolo podmienené, čo vyplýva z obsahu zmluvy o úvere (viď bod 2.8 zmluvy) v ktorej je dané na výber klientovi, či pristupuje k poistnej zmluve. V prejednávanej veci nebola tvrdená ani dokazovaním zistená skutočnosť, ktorá by skutkové zistenie o dobrovoľnom uzavretí poistenia úveru zo strany žalovanej spochybnila. Vzhľadom na uvedené preto žalobca správne do výpočtu celkových nákladov úveru (údaj o RPMN) nezahrnul náklady poistného. Úverová zmluva tak obsahuje obligatórne náležitosti predpísané zákonom č. 129/2010 Z. z., a preto ju nemožno sankcionovať domnienkou o bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru.

2.2. Následne odvolací súd bral do úvahy pri vyčíslení priznaného nároku skorší rozsudok súdu prvej inštalencie vo veci z 18. septembra 2017, ktorým bola žalovaná právoplatne zaviazaná zaplatiť žalobcovi 1.732,72 Eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 5 % od 17.3.2017 do zaplataenia do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Pri uplatnenom nároku žalobkyne 2.448,07 eur a zaviazaní žalovanej skorším rozsudkom na zaplataenie sumy 1.732,72 eur predmetom konania zostala istina 715,35 eur (2.448,07 eur - 1.732,72 eur) so zákonným úrokom z omeškania odo dňa nasledujúceho po predčasnej splatnosti úveru vyhláseného žalobcom, t. j. 17.3.2017. Odvolací súd zároveň žalobkyni priznal aj jeho nároky vyčíslené ku dňu predčasnej splatnosti úveru.

2.3. Odvolací súd ale nepriznal žalobkyni úroky z istiny po predčasnom zosplatení úveru a ani úrok z omeškania z nezaplatených kapitalizovaných úrokov, nakoľko právna úprava odplaty za dočasné prenechanie peňažných prostriedkov úverovou zmluvou, z ktorej je potrebné, vzhľadom na absenciu inej občianskoprávnej úpravy (§ 52 ods. 2 posledná veta Občianskeho zákonníka) vyjsť i pri posudzovaní spôsobu úročenia spotrebiteľských úrokov, je obsiahnutá v ust. §§ 502 a 503 Obchodného zákonníka. Z uvedených ustanovení je zrejmé, že zákon naproti času, od kedy je úverový dlžník povinný platiť úroky (od poskytnutia) výslovne neupravuje, až na prípad keď dlžník vráti poskytnuté peňažné prostriedky pred dobou určenou v zmluve, tiež, do kedy úroky veriteľovi patria. V konaní nebolo preukázané, že strany sa platne dohodli na platení úroku z úveru aj po jeho zosplatení, pretože z výpovede žalovanej ani z iných dôkazov nevyplývalo, že by sa ňou žalobkyňa pri uzavieraní formulárovej, vopred žalobkyňou pripravenej úverovej zmluvy, bola individuálne na tomto dohodla a že by žalovaná po náležitom vysvetlení dopadu tejto podmienky dobrovoľne pristúpila na takúto zmluvnú podmienku. Nastúpením prirodzenej zročnosti úveru alebo účinným uplatnením práva na mimoriadne zosplatenie úveru veriteľom dochádza celkom nepochybne k narušeniu kauzy úverovej zmluvy; v ďalšom čase už totiž dlžník nemá právny dôvod mať peňažné prostriedky u seba a tieto užívať keďže veriteľ mu túto možnosť už viac nedáva (odňal). Nevrátením prenechaných peňazí po zosplatení (zročnosti) úveru, bez ohľadu na to aké účinky z hľadiska trvania úverového vzťahu právnemu úkonu zosplatenia pripíšeme,

nepochybne vzniká protiprávny stav, s ktorým sú ako následok prípadne spojené sankčné (úroky z omeškania), zodpovednostné (náhrada škody) a zabezpečovacie plnenia (zmluvná pokuta), na ktorých sa účastníci pre tento prípad dohodli, alebo ktoré sú dané zákonom a nie záväzky majúce povahu odplaty, medzi ktoré úrok, ako už bolo vyjadrené skôr, rozhodne patrí. Nemožno v tejto súvislosti prehliadnúť ani, že otázka „odplaty“ za nesplnenie povinnosti dlžníkom vyvstala výlučne v súvislosti s úverovými vzťahmi, pričom mimo nich odvolaciemu súdu nie sú zrejmé prípady, kedy by sa veriteľ po zročnosti plnenia domáhal mimo sankčných, zabezpečovacích alebo zodpovednostných záväzkov tiež plnení majúci povahu akejkoľvek zmluvnej odplaty.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu potvrdzujúceho výrok rozhodnutia súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby v časti nároku na zmluvný úrok po zosplatnení podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie argumentujúce tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP). Dovolateľka namietala nesprávne právne posúdenie veci v otázke, či má veriteľ nárok na zaplatenie zmluvných úrokov aj po predčasnom zosplatnení dlhu úkonom veriteľa. Mala za to, že sudy nižších inštancií nesprávne ustálili, že po zosplatnení úveru veriteľovi už neprislúcha nárok na odplatu za poskytnuté peňažné prostriedky. V tejto súvislosti poukázala na ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu (sp. zn. 5Cdo/42/2020, 3Cdo/113/2019, 7Cdo/111/2019, 1Cdo/94/2019, 1Cdo/208/2019, 6Cdo/193/2018), v zmysle ktorej v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží zmluvný úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí. Vzhľadom na odklon od tejto rozhodovacej praxe navrhla rozsudok odvolacieho súdu spolu s rozsudkom súdu prvej inštancie v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaná k podanému dovolaniu uviedla, že vzhľadom na jej finančnú situáciu je ochotná platiť 15 až 20 eur mesačne.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

6. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

8. Z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobkyňa považuje za nesprávne právne posúdenú otázku, či má veriteľ nárok na zaplatenie zmluvných úrokov aj po predčasnom zosplatnení celého úveru.

9. V prejednávanej veci dovolateľka odôvodnila dovolanie prípustným dovolacím dôvodom, a to nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom, keď v ňom vymedzila nielen to, ktoré právne posúdenie veci pokladá za nesprávne (označením právnej otázky, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu i jemu predchádzajúce rozhodnutie súdu prvej inštancie), ale aj to, v čom ňou namietaná nesprávnosť spočíva (v nesprávnej aplikácii práva na zistený skutkový stav).

10. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ (§ 421 ods. 1 CSP) predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali.

11. Predmetnú právnu otázku (bod 8.) dovolací súd riešil rozhodnutím zo 16. júna 2020 sp. zn. 5Cdo/42/2020, ktoré občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu na zasadnutí konanom 30. marca 2021 prijalo ako rozhodnutie zásadného významu určené na zverejnenie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Jeho právna veta znie: „Po vyhlásení predčasnej splatnosti spotrebiteľského úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.“ Na uvedené rozhodnutie nadviazali ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napr. sp. zn. 1Cdo/94/2019, 2Cdo/83/2020, 3Cdo/35/2020, 4Cdo/66/2020, 5Cdo/46/2020, 6Cdo/56/2020, 7Cdo/186/2020, 8Cdo/135/2020, 9Cdo/24/2020, v dôsledku čoho možno v ňom uvedený právny názor ohľadom predmetnej právnej otázky považovať za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu.

12. Dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/42/2020 po poukaze na nesúlاد v riešení otázky možného priznania zmluvných úrokov po predčasnom zosplatnení úveru v rozhodovacej praxi odvolacích súdov konštatoval, že za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplatneniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za ne získanou, dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidla vyššie ako úroky z omeškania.

12.1. Zosplatnenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa; podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná. Veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena. Záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané, dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednania, t.j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

12.2. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny, jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

12.3. Túto vedomosť však dlžník-spotrebiteľ nemá v prípade dojednania, ktoré umožňuje navyšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania, nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navyšovať neobmedzene. Taktisto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník-spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru, spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

12.4. Na druhej strane postavenie veriteľa-dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednania nezhorší, pretože

v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

12.5. Najvyšší súd vo veci sp. zn. 5Cdo/42/2020 na základe vyššie uvedeného dospel k záveru, že „v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí“.

13. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu v spojení s opravnými uzneseniami v potvrdzujúcom výroku v napadnutom rozsahu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie v zamietajúcom výroku, ktorým rozhodol o zmluvnom úroku po zosplatnení a o trovách konania (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

14. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.